

Platform Cultureel Erfgoed Groningen
Haddingestraat 24
9711 KD GRONINGEN

Groningen, 24 april 2018

Aan Burgemeester en wethouders van Groningen
Gemeente Groningen
Vakdirectie Stadsontwikkeling
Postbus 7081
9701 JB Groningen

Betreft: ontwerp-omgevingsvisie Next City

Geacht college,

Met deze brief reageert het Platform Cultureel Erfgoed Groningen (PCEG) op de ontwerp-omgevingsvisie Next City.

De ontwerp- omgevingsvisie Next City (hierna: omgevingsvisie) is een ambitieus stuk. Het beschrijft Groningen als een stad met onbegrensde mogelijkheden, een kennisstad, een internationale stad, een stad met talentvolle bewoners, die Groningen opstoten in de vaart der volkeren. De inleiding begint met: “Groningen gaat grondig op de schop. De gemeente bouwt de komende jaren 20.000 woningen, vertimmert de binnenstad (*welke binnenstad wordt bedoeld?, zie verder hieronder*), het stationsgebied en de ringwegen en versnelt de energietransitie. Het Platform Cultureel Erfgoed Groningen vindt het belangrijk dat in de omgevingsvisie wordt benoemd dat bij deze ambitieuze ontwikkelingen niet uit het oog wordt verloren dat wat Groningen bijzonder maakt en dat daarom de waardevolle structuren samen met het gebouwde erfgoed uitgangspunt zijn bij elke transformatie en zwaar worden meegewogen.

De omgevingsvisie gaat vooral over de fysieke omgevingsaspecten van de ontwikkeling van Groningen. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat er geen wisselwerking is met sociale ontwikkelingen.

Naar de mening van het PCEG dient in die ontwikkeling ook naoberschap een leidend Gronings beginsel te zijn. Naoberschap is sociaal cultureel erfgoed dat wij hebben te koesteren.

Naoberschap betekent geven om elkaar, elkaar zo nodig helpen en rekening houden met elkaar. Daarnaast zal ook moeten worden gehandeld bij bouwplannen waarmee veranderingen worden teweeggebracht in de leefomgeving.

De fysieke leefomgeving en burgerparticipatie

In de omgevingsvisie wordt waar het gaat om het betrekken van de burgers bij de uitwerking van de visie in onder meer gebiedsvisies en omgevingsplannen verwezen naar het Kader burgerparticipatie dat in het najaar van 2017 met de gemeenteraad is besproken. Dat kader ademt een frisse geest. De overheid moet van buiten naar binnen kijken. Die insteek geeft (weer) hoop aan burgers die zich (willen) inzetten voor de kwaliteit van hun leefomgeving. Tot nu toe voelen velen zich planologisch beschadigd als gevolg van de in hun ogen eenzijdige focus op bouwmogelijkheden. Als schrijnend voorbeeld zou Nieuwe Ebbingestraat 44 kunnen worden genoemd: omwonenden aan de Nieuwe Kerkhof worden nu getroffen door het gemak waarmee de gemeente vanaf 2001 nagenoeg volbouwen van de binnentuin tot ruim twaalf meter hoogte heeft toegelaten.

Bij de uitwerking van het kader voor burgerparticipatie gaat het erom dat die participatie op stads-, wijk/buurt- en straatniveau vorm gaat krijgen. Met burgerparticipatie op het niveau van de eigen leefomgeving wordt ook het mee dragen van verantwoordelijkheid voor die omgeving bevorderd.

Voor aspirant-bouwers houdt naoberschap in dat je niet alleen voor je zelf bouwt maar dat doet in een omgeving die je deelt met anderen. Dat besef zal goed tussen de oren van eigenaren, architecten en aannemers moeten komen. Naoberschap betekent dat je er als bouwer niet bent met een beroep op eigendom en planologische rechtszekerheid. Je zal je in de eerste plaats naar je omgeving toe moeten weten te gedragen, d.w.z. zoveel mogelijk rekening moeten houden met de wensen die in de omgeving leven. Met de omgevingswet wordt primair de verantwoordelijkheid bij de bouwer gelegd voor het mede betrekken van de buurt bij zijn bouwplan. De gemeente zal, van buiten naar binnen kijkend, hierop moeten toezien, ook waar het gaat om kleine projecten (maatwerk).

Met implementatie van naoberschap in het toekomstige omgevingsbeleid moet worden voorkomen dat het onder de nieuwe omgevingswet wat betreft de mogelijkheden van burgerparticipatie (waaronder ook inbreng van omwonenden) toch weer oude wijn in nieuwe zakken wordt.

Onder de omgevingswet zal er een nieuwe wisselwerking tussen overheid en burger ontstaan. De gemeente zal niet alleen van buiten naar binnen moeten kijken, maar gelet op haar eigen verantwoordelijkheid voor de samenleving burgers op tijd duidelijk moeten maken wat haar rol is en wat uit het oogpunt van algemeen belang wenselijk is, haalbaar en niet haalbaar. Participerende en betrokken burgers mogen van hun gemeente een duidelijke uitleg op deze punten verwachten. Ook zal de gemeente op tijd de beperkingen die voor participatie gelden duidelijk moeten maken (verwachtingenbeleid). Op alle besluitniveaus moet het overheidshandelen transparant zijn. De gemaakte keuzen zullen onderwerp van politieke beraadslaging in de raad(scommissies) moeten zijn en bij verkiezingen ter discussie moeten worden gesteld. Dat versterkt de democratische legitimatie daarvan. Landelijke politici zullen bij gemeenteraadsverkiezingen deze lokale democratische mechaniek dienen te respecteren!

Bij het nieuwe beleid zal ook rekening moeten worden gehouden met het bouwen voor mensen die niet meer thuis kunnen wonen. Het aantal ouderen dat niet meer thuis kan wonen zal groeien de komende jaren nu de velen die na 1945 zijn geboren bejaard zijn of spoedig worden. Voor ouderen is er nu al een tekort aan verpleeg- en revalidatiehuizen in hun eigen omgeving. Er is trouwens ook een tekort aan opvanghuizen voor jongeren. Lange wachtlijsten laten zien dat het om een probleem gaat dat om een oplossing vraagt. Hier zouden nog thuis wonende ouderen en jongeren kunnen participeren bij de locatie, vormgeving en inrichting van deze instellingen.

Andere aandachtspunten

Het PCEG denkt graag in het verdere participatieproces mee en zal als platform van erfgoedorganisaties en bewonersorganisaties in de binnenstad een inbreng willen leveren bij de uitwerking van de omgevingsvisie. Naast de hiervoor genoemde punten wijzen wij nu alvast op het volgende.

1. De omgevingswet moet worden benut om het gat op te vullen dat er nu nog is tussen planologie en welstandstoetsing: met maatwerk moet worden voorkomen dat er wordt (op)gebouwd op plaatsen waar dat niet esthetisch verantwoord is. Daarvoor is een geïntegreerde aanpak op wijk en straatniveau (onder meer wijkwelstand) noodzakelijk. Er moet nu echt een einde komen aan omgeving ontkennende gebouwen en verrommeling.

2. De binnenstad wordt verruimd. Dat betekent dat binnenstedelijke functies tot de nieuwe grenzen zullen worden gerealiseerd. Voor een goed begrip van de gevolgen is het belangrijk te weten van welke inhoud van het begrip “binnenstad” wordt uitgegaan. O.a. het Ebbingekwartier wordt als uitbreiding uitdrukkelijk genoemd. Maar die omgeving valt volgens de Binnenstadvisie toch al onder de binnenstad? Verwarrend is ook het gebruik van de woordencombinatie “historische binnenstad”. Valt daar de stadsuitleg in de zeventiende eeuw ook onder of wordt alleen de binnenstad binnen de diepenring bedoeld?

Indien het de bedoeling is dat binnenstedelijke functies ook naar oudere wijken als Hortusbuurt, Binnenstad-Oost en het deel van het A-kwartier dat ligt tussen diepenring en Westershavengebied zullen worden uitgebreid: welke gevolgen heeft dat voor de leefbaarheid voor bewoners van deze gebieden? Komen er bijvoorbeeld meer winkel-, horeca- en terrasmogelijkheden?

3. In het hoofdstuk “Iedereen doet mee en helpt mee in een groeiende stad” wordt opgemerkt dat het openbaar vervoer een belangrijk maatschappelijk doel dient waar het gaat om de bereikbaarheid van voorzieningen en de connectiviteit met andere gebieden en steden (blz. 32). Als het platform goed is geïnformeerd, zijn er nu plannen waarin wordt uitgegaan van een relatief grote loopafstand tot haltes in de (oudste) binnenstad en de Hortusbuurt. Dat zou de toegankelijkheid van die stadsdelen voor bewoners en bezoekers die zijn aangewezen op openbaar vervoer aanzienlijk verslechteren. Ook zij zullen mee moeten kunnen blijven doen in de ontwikkeling van de stad!

4. Parkeren voor de deur wordt geen normale zaak meer. Maar gelet op de wens de binnenstad ook voor bewoning aantrekkelijk te houden en de bevolkingssamenstelling, waaronder gehandicapten, zal fasering en maatwerk geboden zijn. Het tempo zal afhangen van de totstandkoming van parkeergarages in de buurt en de ontwikkeling van fijnmazig openbaar vervoer (tegen de huidige trend in!). Welke afstand tot een gemeenschappelijke parkeergarage wordt acceptabel gevonden? En welk tarief?

5. Het PCEG juicht vergroening van de openbare ruimte toe. Dat beleid zou nu al in herinrichtingsplannen moeten worden gevolgd voordat het te laat is. Zo is het platform van mening dat de monumentale bomen voor de der A-kerk niet mogen wijken voor steen. In dit verband wordt verwezen naar het juryrapport van 'Entente Florale 2013' waarin over de binnenstad wordt gesproken van het 'versteende centrum' (blz.9) en geadviseerd 'structureel en tevens professioneel aandacht te geven aan de groeiplaatsen van de belangrijke historische boomstructuren' (blz.8).

De focus op de openbare ruimte mag geen reden zijn om minder aandacht te besteden aan de groene binnentuinen, ook met het oog op de waterbeheersing. Met het oog op dat laatste mag een beroep op bewoners worden gedaan om hun tuinen tegelvrij te houden/maken (als vorm van naoberschap).

Het beleid dat met de herziening van de bestemmingsregels voor wonen voor binnentuinen is ingezet, moet worden voortgezet in het omgevingsplan. Voorkomen moet worden dat dit met afwijkingen weer wordt teruggenomen. De compacte stad zal vooral moeten worden gerealiseerd in vernieuwingsgebieden.

6. Hoe kan een *structurele* oplossing voor het fiets parkeren worden bereikt? Ook bezien in samenhang met het terrassenbeleid? Menig trottoir is nu ontoegankelijk voor ouderen, mensen met kinderwagens en rolstoelgebruikers. Wanneer niet wordt ingegrepen, worden de plekken die vrij komen van auto's in plaats van met groen en speelplekken door fietsen opgevuld. Inpandige fietsenstalling moet verder worden bevorderd en de zorgplicht voor fietsenberging in het Bouwbesluit voor eigenaren van o.m. nieuwe studentenpanden moet daadkrachtig worden gehandhaafd. Welke mogelijkheden heeft de gemeente om bij te volle trottoirs in te grijpen? Op blz. 6 van de omgevingsvisie staat: "In de binnenstad ligt het primaat daarom bij de voetganger en de toegankelijkheid." Hoe wil de gemeente dit realiseren?

Tot zover onze zienswijze.

Met vriendelijke groet,

H.T.E. Dijkhuis,

Namens het Platform cultureel erfgoed Groningen, waarbij zijn aangesloten de buurtvereniging het A-Kwartier, de bewonersorganisatie Binnenstad- Oost, de bewonersorganisatie HortusEbbinge, de provinciale commissie van de Bond Heemschut en de Stichting Vrienden van de stad Groningen.